

**PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W POWIECIE
ŻYWIECKIM**

NA LATA 2015-2020

Spis treści

Wstęp	4
1. Założenia ogólne	4
1.1. System oświaty	6
1.2. Miejsca pracy	6
1.3. Mobilność i dostęp	6
1.4. Mieszkalnictwo	6
1.5. System pomocy społecznej	7
2. Skala zjawiska niepełnosprawności.....	7
3. Regulacje prawne stanowiące podstawy Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020	9
3.1. Regulacje krajowe	9
3.2. Regulacje międzynarodowe	9
3.3. Regulacje unijne	10
4. Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim	11
na lata 2015-2020	11
4.1. Cele Programu	11
4.1.1. Cel główny	11
4.1.2. Cele szczegółowe -strategiczne	11
<i>I Cel strategiczny</i>	12
<i>II Cel strategiczny</i>	13
<i>III Cel strategiczny</i>	14
<i>IV Cel strategiczny</i>	15
<i>V Cel strategiczny</i>	16
<i>VI Cel strategiczny</i>	17
<i>VII Cel strategiczny</i>	18
<i>VIII Cel strategiczny</i>	19
<i>IX Cel strategiczny</i>	20
5. Finansowanie programu.....	21
6. Przewidywane efekty realizowanego programu.....	21
7. Monitoring i ewaluacja	22

Opracowanie:

Program został przygotowany przez panią Agatę Lach - pracownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żywcu.

Konsultacja merytoryczna pani dr Katarzyna Piątek.

Wstęp

Zgodnie z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Tekst jednolity Dz. U. z 2011r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.), powiaty zostały zobligowane do opracowywania i realizacji, zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Program obejmuje główne obszary życia osób z niepełnosprawnością w zakresie rehabilitacji społecznej¹, rehabilitacji zawodowej² i zatrudnienia oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Prowadzenie właściwej polityki społeczno-ekonomicznej wobec osób niepełnosprawnych wymaga systematycznych działań, które powinny być prowadzone przez samorząd i jego jednostki organizacyjne we współpracy z partnerami społecznymi, instytucjami lokalnymi oraz przedsiębiorstwami. W oparciu o powyższe założenia, Program wyznacza kierunki, w jakich powinny zmierzać działania względem osób z niepełnosprawnością, aby zapewnić im godne życie, a także pomoc dostosowaną do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich stanu zdrowia. Działania zrealizowane w ramach Programu zmierzają do rehabilitacji i aktywizacji osób niepełnosprawnych w aspekcie społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym, jak również do podnoszenia świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im praw, eliminacji zjawiska dyskryminacji i wykluczenia oraz w konsekwencji promowania włączenia społecznego osób z niepełnosprawnością.

Program wpisuje się w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim³ i jest dokumentem perspektywicznym, rysującym w sposób generalny kierunki prowadzonej polityki. Stąd cele pozostają zbieżne z III Celem strategicznym Strategii dotyczącym zapewnienia osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom pełnych i równoprawnych warunków do samodzielnego, aktywnego i niezależnego uczestnictwa w każdej sferze życia społecznego oraz poszczególnymi Celami operacyjnymi ujętymi w ramach Celu III.

1. Założenia ogólne

Osoby niepełnosprawne oraz ich rodziny stanowią znaczną część lokalnej społeczności, wymagającą szczególnego zainteresowania, różnych form wsparcia, pomocy i opieki. Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020, jest dokumentem, który ma za zadanie ukierunkować i skoordynować liczne działania, jakie mają być realizowane w tej dziedzinie w Powiecie Żywieckim.

Zgodnie z art.2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, za niepełnosprawną uważa się osobę trwale lub okresowo niezdolną do wypełniania ról

¹ Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych-*rehabilitacja społeczna* ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i jest realizowana przede wszystkim przez: wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej, wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, likwidację barier a także kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

² Zgodnie z art. 8 ust. 1 *ustawy o rehabilitacji...-rehabilitacja zawodowa* ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

³ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim przyjęta do realizacji Uchwałą Nr XXVII/290/05 Rady Powiatu z dnia 28 lutego 2005r.

społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dorosłym osobom o naruszonej sprawności organizmu można przyznać – do celów pozarentowych – jeden z trzech stopni niepełnosprawności, a mianowicie: lekki, umiarkowany bądź znaczny.

Orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, wydane do celów rentowych, równoważne jest z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Całkowitej niezdolności do pracy odpowiada umiarkowany stopień niepełnosprawności, a częściowej niezdolności do pracy – lekki stopień niepełnosprawności.

Dzieci i młodzież przed ukończeniem 16 roku życia zostają zaliczone do osób niepełnosprawnych, jeśli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującego konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Przy kwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności bierze się pod uwagę zakres naruszenia sprawności organizmu spowodowany przez:

1. upośledzenie umysłowe,
2. choroby psychiczne,
3. zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
4. choroby narządu wzroku,
5. upośledzenia narządu ruchu,
6. epilepsję w postaci nawracających napadów padaczkowych, spowodowanych różnymi czynnikami etiologicznymi lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi,
7. choroby układu oddechowego i krążenia,
8. choroby układu pokarmowego,
9. choroby układu moczowo-płciowego,
10. choroby neurologiczne,
11. inne.

Osoby Z niepełnosprawnością zmagają się z wieloma problemami, wynikającymi najczęściej z niedostosowania otoczenia do ich specyficznych potrzeb. Do głównych utrudnień należą bariery architektoniczne, społeczne, psychologiczne oraz prawne, na jakie natrafiają osoby niepełnosprawne.

Bariery architektoniczne stanowią przeszkodę w kontakcie osoby niepełnosprawnej ze światem zewnętrznym, utrudniają jej wyjście z domu, poruszanie się poza nim i załatwianie spraw należących do sfery życia codziennego.

Z kolei często spotykany brak akceptacji osób niepełnosprawnych, niezrozumienie ich potrzeb i możliwości, rodzi, z jednej strony, bariery społeczne, przejawiające się między innymi w postaci stereotypów czy uprzedzeń, z drugiej zaś, bariery psychologiczne, rzutujące negatywnie na życie osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Bariery architektoniczne, społeczne i psychologiczne przyczyniają się łącznie do powstawania barier edukacyjnych, odpowiadających za rezygnację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej z nauki na wyższym poziomie, a w konsekwencji, późniejsze trudności ze znalezieniem pracy.

Program ma na uwadze polepszenie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez usuwanie wymienionych powyżej barier. Zwłaszcza, iż zgodnie z najnowszym raportem przygotowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w wymiarze jednostkowym za najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem należy uznać osoby dotknięte niepełno sprawnościami, jak również osoby z niskim wykształceniem, bezdomne i samotne⁴.

Aktualna polityka wobec niepełnosprawności jest pod wieloma względami odbiciem ogólnych warunków życia oraz polityki społeczno-ekonomicznej realizowanej w różnych okresach.

⁴ Raport *Ubóstwo w Województwie Śląskim. Skala, przyczyny, skutki*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Obserwatorium Integracji Społecznej, Katowice 2012.

W przeszłości polityka wobec osób z niepełnosprawnością zasadzała się na „koncepcji niepełnosprawności, uznanej za problem indywidualny, z którym radzenie sobie polega na leczeniu, rehabilitacji medycznej i dostosowaniu się do wymagań otoczenia każdego niepełnosprawnego osobno. Rolą społeczeństwa, szczególnie instytucji publicznych, miało być w tej sytuacji zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w środki finansowe i materialne zapewniające przeżycie, a także organizowanie instytucji zajmujących się opieką nad osobami niezdolnymi do samodzielnego życia⁵”. Pomimo, że była ona potrzebna i oparta na dobrych intencjach, polityka ta prawdopodobnie eskalowała problem marginalizacji, dzieląc społeczeństwo na pełno i niepełnosprawnych, „normalnych” i „innych”.

Dowartościowanie i ujawnienie różnic indywidualnych jest obecnie jednym z największych wyzwań społecznych. Natomiast tradycyjne procesy społeczne i ekonomiczne przebiegają w oparciu o założenia związane z pojęciem „normalności”, które nie uwzględnia osób z niepełnosprawnością. Klasyczny przykład dotyczy organizacji systemu transportu i budynków użyteczności publicznej. Najczęściej są one przewidziane dla pełnosprawnego człowieka i nie uwzględniają osób z ograniczoną mobilnością. W związku z tym osoby takie bywają wykluczane z głównych dziedzin życia społecznego, a możliwość ich partycypacji znacznie się zmniejsza.

Do pozostałych zasadniczych problemów związanych z niepełnosprawnością zaliczyć należy:

1.1. System oświaty

Wiele dzieci wciąż jest wykluczonych z powszechnego szkolnictwa, głównie z powodu ograniczonej mobilności, niepełnosprawności sensorycznej czy trudności w komunikowaniu się i uczeniu. Zbyt często zdarzają się przypadki, gdy dzieci z niepełnosprawnością w wieku szkolnym (jak również w późniejszym życiu) są skazane na tzw. nauczanie indywidualne w domu. Pomimo, że realizują obowiązek szkolny lub nauki to jednak są izolowane od rówieśników, co drastycznie ogranicza ich szanse integracji społecznej lub nie daje im takich szans. Głównymi powodami takiego stanu rzeczy są bariery architektoniczne oraz w komunikowaniu się, niewielka ilość lub brak nauczycieli z dodatkowymi kwalifikacjami do nauczania specjalnego, względy ekonomiczne, od których uzależnione są np. organizacja transportu, dodatkowe wyposażenie szkół, zajęcia wyrównawcze, stymulujące rozwój, itp.

1.2. Miejsca pracy

Różne oficjalne dane statystyczne wskazują, że osoby z niepełnosprawnością dwa lub trzy razy częściej stają się bezrobotne i pozostają dłużej w stanie bezrobocia niż pozostała część pracującej populacji. W związku z tym ponoszą one znacznie większe koszty w okresach braku stabilizacji i kryzysów gospodarczych. Ponieważ niezależność finansowa stanowi podstawę korzystania z innych swobód, ta forma dyskryminacji ma poważne konsekwencje, dla jakości życia osób z niepełnosprawnością. Bezrobocie wcale nie oznacza braku zdolności i kompetencji. Pracodawcy zwykle bardziej zwracają uwagę na niepełnosprawność niż na faktyczne zdolności danej osoby, co w efekcie prowadzi do niedoceniań przydatności takiej osoby dla firmy. Wśród głównych czynników wpływających na taki stan rzeczy można wyróżnić: nieodpowiednio dostosowane miejsca pracy, mało elastyczną organizację pracy oraz wszechobecną dyskryminację. Pracodawcy nie zastanawiają się zbyt nad pozytywnym zaspokojeniem potrzeb niepełnosprawnych pracowników.

1.3. Mobilność i dostęp

Nawet, jeżeli problem dostępności (szeroko rozumianej) bardzo często pojawia się w naszym niezwykle mobilnym społeczeństwie, system transportu i budynki użyteczności publicznej ciągle są niedostępne lub dostępne w ograniczonym zakresie dla osób niepełnosprawnych. Składają się na taki stan rzeczy bariery architektoniczne i bariery w infrastrukturze. Pomimo, że w dziedzinie komunikacji nastąpiło szereg znaczących przełomów, można zrobić znacznie więcej w zakresie wyzwolenia potencjału technologicznego oraz uwzględniania w przyszłym rozwoju technologii potrzeb osób z niepełnosprawnością.

1.4. Mieszkalnictwo

Przy ogólnym braku mieszkań, osoby z niepełnosprawnością nie mają dostępu do mieszkania w pełni zaadaptowanego lub przystosowanego do swych potrzeb w różnym okresie życia. Przedmiotowa adaptacja jest często niezwykle kosztowna. Sytuacja ta dodatkowo marginalizuje osoby z niepełnosprawnością.

⁵ B. Gąciarz, *Model społeczny niepełnosprawności jako podstawa zmian w polityce społecznej*, [w:] *Polscy niepełnosprawni. Od kompleksowej diagnozy do nowego modelu polityki społecznej*, B. Gąciarz, S. Rudnicki (red.), Wydawnictwo AGH, Kraków 2014, s.17.

1.5. System pomocy społecznej

W zakresie bezpieczeństwa socjalnego, duży odsetek osób z niepełnosprawnością żyje blisko, lub nawet poniżej, granicy ubóstwa. System pomocy społecznej generalnie zabezpiecza taki poziom wsparcia, który często nie wystarcza na aktywny udział w społeczeństwie. Zbyt często w niedostatecznym stopniu lub w ogóle nie uwzględnia się dodatkowych kosztów i ciągle istniejących potrzeb osób z niepełnosprawnością, których nie mają przeciętne osoby. Ponadto, system informacji o świadczeniach i możliwościach pomocy jest rozproszony, co w wielu przypadkach prowadzi do zbyt niskiego korzystania z istniejących form pomocy.

Aktualnie w Państwach Członkowskich Unii Europejskiej odnotowuje się trend stopniowego odchodzenia od tradycyjnych instrumentów, które polegały na tworzeniu odrębnych struktur, zaspokajających specyficzne potrzeby osób z niepełnosprawnością. Trend dotyczył zwłaszcza dziedziny oświaty i zatrudnienia (specjalne szkoły, warsztaty terapii zajęciowej itp.). Instrumenty te są systematycznie wypierane przez inicjatywy, które promują w możliwie szerokim zakresie kształcenie w szkołach powszechnych i pracę na otwartym rynku pracy. Podejście zorientowane na jednostkę w coraz większym stopniu zaczyna wpływać na przygotowanie i świadczenie pomocy społecznej i innych programów pomocowych. Podejście to akcentuje autonomię osoby i uznaje naturalne pragnienie i prawo człowieka do kształtowania takich programów. Akceptuje ono również pragnienie życia we własnym domu i środowisku.

Na przestrzeni lat polityka względem osób niepełnosprawnych ewoluowała: od elementarnej opieki w zakładach zamkniętych do integracyjnej (włączającej) edukacji dla niepełnosprawnych dzieci i rehabilitacji dla osób, których niepełnosprawność nastąpiła w dorosłym życiu. Dzięki edukacji i rehabilitacji społecznej i zawodowej, a nie tylko medycznej osoby niepełnosprawne uaktywniają się, stając się siłą napędową dalszego rozwoju w zakresie polityki wobec osób niepełnosprawnych. Powstały organizacje zrzeszające osoby niepełnosprawne, ich rodziny i obrońców ich praw, walczące o lepsze warunki życia dla osób niepełnosprawnych. Zmiana ta była możliwa dzięki ciągłemu zyskiwaniu na znaczeniu modelu społecznego niepełnosprawności zasadzającego się na założeniu, że to nie osoba niepełnosprawna ma być przedmiotem zmian i dostosowań a raczej to warunki, w jakich żyje powinny być modyfikowane i dopasowane do jej wymogów, tak aby mogła żyć w sposób uznawany za normalny, godny i pożądany w danym społeczeństwie⁶.

„Niepełnosprawność nie jest zatem immanentną cechą jednostki, która z racji uszkodzeń lub wad fizycznych czy psychicznych nie jest w stanie funkcjonować we właściwy sposób w społeczeństwie. Jest właściwością sposobu zorganizowania społeczeństwa, które odpowiada na fakt istnienia ludzi z ograniczeniami fizycznymi lub psychicznymi w sposób, który nie stwarza im warunków zapewniających możliwość uczestnictwa w różnego rodzaju aktywnościach społecznych”⁷. Obecnie konieczne jest promowanie modelu społecznego niepełnosprawności, który powinien być podstawą zmian w polityce społecznej.

2. Skala zjawiska niepełnosprawności

Definicja stosowana przez Światową Organizację Zdrowia przyjmuje, że do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby, z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami⁸.

W Polsce stosowane są co najmniej dwie definicje dotyczące osób niepełnosprawnych. Pierwsza to definicja wynikająca z przepisów prawa i dotycząca prawnej podstawy kwalifikacji do grupy osób niepełnosprawnych. Natomiast druga, dużo szersza stosowana jest w statystyce GUS. Definicja statystyczna ujmuje bowiem nie tylko osoby niepełnosprawne prawnie, ale również osoby, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności, lecz deklarują, że mają ograniczenia w wykonywaniu wybranych czynności (tzw. niepełnosprawność biologiczna)⁹.

⁶ Tamże, s. 19.

⁷ Tamże, s. 19.

⁸ http://www.stat.gov.pl/gus/5840_658_PLK_HTML.htm

Tak więc zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy: 1) osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ, 2) osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku.

Ostatnie dokładne i kompleksowe dane dotyczące liczby i struktury zbiorowości osób niepełnosprawnych pochodzą z ostatniego, przeprowadzonego w 2002 roku pełnego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności (NSP). Według NSP w Polsce żyje około 5,5 miliona osób niepełnosprawnych, co stosunku do danych z 1988 roku oznacza znaczny wzrost¹⁰. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych jest spowodowany głównie procesem starzenia się społeczeństwa. Obecnie blisko 60% tej populacji to osoby, które przekroczyły wiek emerytalny (produkcyjny)¹¹.

W oparciu o dane NSP z 2002 roku, w województwie śląskim liczba osób niepełnosprawnych przypadająca na 1000 mieszkańców wynosi 118 osób i jest niższa niż średnia krajowa (143 osoby). Częstość występowania tego zjawiska dla mężczyzn i kobiet jest porównywalna. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania i płeć, w miastach odnotowuje się nieco wyższą liczbę niepełnosprawnych kobiet (119 na 1000 kobiet) niż mężczyzn (118 na 1000 mężczyzn). Odwrotna sytuacja ma miejsce wśród mieszkańców wsi, gdzie występuje wyższa liczba niepełnosprawnych mężczyzn (121 na 1000 mężczyzn niż kobiet (116 na 1000 kobiet). Na obszarze województwa śląskiego, większe natężenie niepełnosprawności niż średnio w województwie odnotowano w miastach na prawach powiatu: Sosnowiec (166), Bielsko – Biała (152), Jaworzno (143), Dąbrowa Górnicza (141), Chorzów (134) i Częstochowa (126) oraz w powiatach: będzińskim (160), zawierciańskim (150), **żywieckim (144)**, cieszyńskim (140), myszkowski (125) i bielskim (124).W oparciu o tożsame źródło danych (NSP 2002), na terenie powiatu żywieckiego w 2002 roku zamieszkiwały ogółem **21 352** osoby niepełnosprawne, w tym 17560 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności¹².

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. około 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych w 2002 roku)¹³.

Wyniki NSP 2011 wykazały wstępnie, że liczba osób, które deklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zbiorowości osób niepełnosprawnych wynosiła 552,2 tys. i stanowiła 11,9% ludności województwa śląskiego (wobec 560,7 tys. w 2002 r.)¹⁴.

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011) został przeprowadzony inną metodą niż Spis z 2002 roku. W NSP 2011 zostały wykorzystane administracyjne bazy danych. Ponadto dane dotyczące niepełnosprawności zostały zebrane w ramach spisu reprezentacyjnego, co oznacza, że nie wszystkim Polakom zostały zadane pytania o niepełnosprawność. Dane ze spisu reprezentacyjnego zostały uogólnione na całą populację¹⁵, powoduje to, iż wciąż najpełniejsze dane pozyskane zostały w ramach NSP z 2002 roku.

Aktualnie nie dysponujemy szczegółowymi danymi dotyczącymi liczby osób z niepełnosprawnością

⁹ Tamże

¹⁰ W 1988 roku co dziesiąty Polak był osobą niepełnosprawną, w 2002 – co siódmy.

¹¹ Dane GUS, <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/osoby-niepelnosprawne-oraz-ich-gospodarstwa-domowe-2002-czesc-i-osoby-niepelnosprawne,6,1.html>

¹² Dane GUS

¹³ W drugim półroczu 2012 udostępniono wstępne dane dotyczące osób niepełnosprawnych, pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, który odbył się w dniach 1 kwietnia - 30 czerwca 2011 roku (dane wg stanu na 31 marca 2011). Badanie NSP 2011 został przeprowadzony metodą mieszaną (tj. badanie pełne oraz reprezentacyjne). Informacje o osobach niepełnosprawnych - zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. - zbierane były w badaniu reprezentacyjnym, a ich pozyskiwanie odbywało się na zasadzie dobrowolności. Podejście takie uwarunkowane było przede wszystkim tym, iż Konstytucja RP (art. 51) nie dopuszcza pozyskiwania informacji o stanie zdrowia (w tym o niepełnosprawności) na zasadzie obowiązku. Dane dostępne są w publikacji GUS „Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników” (link: [http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/narodowy-spis-powszechny-ludnosc-i-mieszkan-2011-raport-z-wynikow,18,1.html](http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/narodowy-spis-powszechny-ludnosc-i-mieszkan-2011/narodowy-spis-powszechny-ludnosc-i-mieszkan-2011-raport-z-wynikow,18,1.html)).

¹⁴ http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf, s. 38.

¹⁵ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-dane-demograficzne/>

w powiecie żywieckim i poszczególnych jego gminach. Jedyne dostępne źródła danych obrazujące w pewnym stopniu skalę zjawiska, niepozwalające jednak określić dokładnej liczby osób niepełnosprawnych stanowią dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Żywcu.

Zgodnie z tymi danymi z 2013 roku 1845 osób powyżej 16 roku życia zostało zaliczonych do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu. Wydano też w tym roku 528 orzeczeń osobom do 16 roku życia. Tak więc w samym tylko 2013 roku orzeczonych zostało 2373 mieszkańców powiatu. Do tego należałoby dodać liczbę osób, które uzyskały orzeczenie ZUS i KRUS, oraz osoby, które w 2013 miały aktualne orzeczenie wydane w latach wcześniejszych.

Według danych z Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu w 2013 roku pomoc z tytułu niepełnosprawności uzyskało 2107 osób. Zaprezentowane dane nie odzwierciedlają jednak skali zjawiska.

3. Regulacje prawne stanowiące podstawy Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020

Normy prawne, zawarte w polskim i międzynarodowym ustawodawstwie, stwarzają podstawy dla działań zmierzających do równouprawnienia oraz pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

3.1. Regulacje krajowe

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483), która stoi na straży praw i wolności osób niepełnosprawnych w Polsce określa zasady, jakimi powinna kierować się władza ustawodawcza, wykonawcza i samorządy terytorialne działające na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych. Konstytucja stanowi podstawowy akt prawny regulujący prawa każdego człowieka bez względu na kolor skóry, poglądy polityczne czy niepełnosprawność. W art.32 Konstytucja określiła fundamentalne prawo wszystkich obywateli do równego traktowania oraz zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (Monitor Polski z 1997r., Nr 50, poz. 475) uchwalona w dniu 1 sierpnia 1997 r. Przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej obliguje Rząd RP i władze samorządowe do podejmowania działań mających na celu urzeczywistnienie praw osób niepełnosprawnych, wynikających z Konstytucji, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego. Ponadto, Karta stanowi, iż osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Tekst jednolity Dz. U. z 2011r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.), określa podwaliny i uszczegółowienie instytucjonalnego systemu wsparcia (aktywizacji społecznej i zawodowej) osób niepełnosprawnych.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2015r., poz. 149) określa instrumenty interwencji państwa na rynku pracy realizowane w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015r., poz. 163), określa kryteria przyznania pomocy m.in. z tytułu niepełnosprawności.

3.2. Regulacje międzynarodowe

Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (Rezolucja 48/96), przyjęte 20 grudnia 1997 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Zasady te mają na względzie stworzenie „społeczeństwa dla wszystkich” poprzez kształtowanie świadomości społecznej, opiekę medyczną

i rehabilitację, dostępność środowiska, edukację i zatrudnienie, szkolenie personelu, zabezpieczenie socjalne, kulturę, sport i rekreację, tworzenie prawa lokalnego, współpracę z organizacjami osób niepełnosprawnych oraz współpracę międzynarodową. Polityczną i moralną podstawę Zasad stanowi międzynarodowa ustawa o prawach człowieka, w skład której wchodzi: **Powszechna Deklaracja Praw Człowieka** z 1948 roku (Rezolucja 217A), **Międzynarodowy Pakt Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych** z 1966 roku (Rezolucja 2200A), **Konwencja Praw Dziecka** z 1989 roku (Rezolucja 44/25), **Konwencja na temat Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet** z 1979 roku, jak również **Światowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych** z 1982 roku.

Konwencja praw osób niepełnosprawnych przyjęta na 61 sesji ONZ w dniu 13 grudnia 2006 r. Konwencja nie tylko potwierdziła, że niepełnosprawność jest kwestią związaną z prawami człowieka, ale zwróciła również uwagę na konieczność zapewnienia równości praw osób z niepełnosprawnością.

Zalecenie Nr Rec (2006) 5 – Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie na lata 2006-2015; który stanowi podstawę obecnych działań Rady i państw.

3.3. Regulacje unijne

Rozporządzenie Komisji Europejskiej z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnoty Europejskiej (art. 2) stanowi podstawowy dokument dotyczący pomocy państw w zakresie zatrudnienia.

Traktat Amsterdamski z 1999 roku (art. 13) zobowiązuje instytucje Wspólnoty do podejmowania działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zakazuje wszelkiej dyskryminacji. Na tej podstawie została zaprojektowana i przyjęta 27 listopada 2000 r. **Dyrektywa 2000/78 /WE** ustanawiająca ogólne ramy w zakresie równouprawnienia w zatrudnieniu.

Strategia Lizbońska na lata 2000-2010, przyjęta przez Radę Europejską na posiedzeniu szefów państw w marcu 2000 roku w Lizbonie. Podstawowym celem Strategii jest wypracowanie gospodarki dynamicznej, światowej, konkurencyjnej, opartej na wiedzy, która dąży do tworzenia miejsc pracy oraz spójności, zakłada również przebudowę europejskiego modelu społecznego poprzez inwestowanie w ludzi i tworzenie aktywnego państwa opiekuńczego.

Karta Praw Podstawowych ogłoszona w grudniu 2000 roku w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Nicei. W art. 21 znajduje się zapis o zakazie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, a w art. 26 Karta uznaje prawo osoby niepełnosprawnej do korzystania ze środków zapewniających jej niezależność, społeczną i zawodową integrację oraz uczestnictwo w życiu społecznym.

Deklaracja Madrycka uchwalona w marcu 2002 roku podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie tym wezwano do zapewnienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem.

Europejska Strategia Zatrudnienia ustalona w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Luksemburgu w 1997 roku. W ramach Strategii (zrewidowanej w 2003 roku) opracowano dokumenty stanowiące wyznacznik działań państw członkowskich w dziedzinie zatrudnienia. Należą do nich *Wytoczne w Sprawie Zatrudnienia*, *Wspólny Raport w Sprawie Zatrudnienia* oraz *Rekomendacje dla państw członkowskich*¹⁶.

DECYZJA RADY z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (2010/48/WE) Konwencja jest ważnym

¹⁶ *Wytoczne w Sprawie Zatrudnienia* to dokument przygotowany przez Komisję Europejską i uchwalony przez Radę Unii Europejskiej. Określa cele i kierunki działań państw członkowskich w dziedzinie zatrudnienia. Aktualny dokument, uchwalony 22 lipca 2003 roku precyzuje trzy zasadnicze cele i zawiera dziesięć wytycznych dotyczących m.in. pełnego zatrudnienia, poprawy jakości pracy oraz wzmocnienia spójności i włączenia społecznego.

i skutecznym narzędziem pozwalającym promować i chronić prawa osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej, do czego zarówno Wspólnota, jak i jej państwa członkowskie przywiązują dużą wagę.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie kobiet niepełnosprawnych (2013/2065(INI)), wskazująca na konieczność intensyfikacji działań nakierowanych na zmianę sytuacji niepełnosprawnych kobiet i dziewcząt, jako szczególnie zagrożonych dyskryminacją i wykluczeniem.

4. Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020

4.1. Cele Programu

Dążenie do poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością stanowi punkt wyjścia do sformułowania Programu. Jego kluczowe elementy to cel główny oraz cele szczegółowe, które pozwalają ukierunkować długofalowe działania Powiatu na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Program ma na uwadze doskonalenie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin, z uwzględnieniem działań edukacyjnych, rehabilitacyjnych i leczniczych, włączenia społecznego nawiązujących do założeń Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim.

Dla skutecznej realizacji celów określonych w Programie Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020 niezbędna jest współpraca władz powiatowych z władzami samorządów lokalnych, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

4.1.1. Cel główny

Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez zapewnienie im warunków do samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, a także kształtowanie wobec nich pozytywnych postaw społecznych. Powszechnym powinno stać się przekonanie, że osoby z niepełnosprawnością mają prawo do samodzielnego i aktywnego życia oraz korzystania z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli. Mają też prawo do uzyskania środków koniecznych do wyrównania szans w korzystaniu z przysługujących im praw. Wszelkie działania na rzecz osób niepełnosprawnych powinny być podejmowane z poszanowaniem suwerenności i godności jednostki.

4.1.2. Cele szczegółowe -strategiczne

Cele szczegółowe – strategiczne pozostają zbieżne z Celami operacyjnymi konkretyzującymi III Cel strategiczny Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim pn. *Zapewnienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom pełnych i równoprawnych warunków do samodzielnego, aktywnego i niezależnego uczestnictwa w każdej sferze życia społecznego.*

Obejmują:

- 1. Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu wiedzy oraz rozbudzenia świadomości społeczności lokalnej na temat osób niepełnosprawnych, ich praw, potrzeb, możliwości i wkładu w życie społeczne.**
- 2. Kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnością oraz promowanie działań integracyjnych.**
- 3. Zapewnienie profesjonalnego leczenia oraz kompleksowej rehabilitacji osobom niepełnosprawnym, aby mogły one osiągać i utrzymywać optymalny poziom funkcjonowania**

i niezależności.

4. Inicjowanie programów i działań zmierzających do udostępnienia osobom niepełnosprawnym otoczenia fizycznego i ułatwianie dostępu do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej.
5. Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji podstawowej, gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej i wyższej, o charakterze integracyjnym, dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych.
6. Poprawa warunków sprzyjających wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zatrudnienia.
7. Zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych na równych prawach.
8. Wzmocnienie i zintegrowanie podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego.
9. Stałe monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego oraz podejmowanie działań wyrównujących różnice pomiędzy gminami powiatu w dostępie do różnych form pomocy osobom z niepełnosprawnością.

Osobom niepełnosprawnym powinno zapewnić się szeroki zakres usług rehabilitacyjnych, które pozwoliłyby na rozwiązanie problemów i zaspokojenie potrzeb. Ważne jest przy tym, aby cele szczegółowe były powiązane ze sobą. Rehabilitację osób niepełnosprawnych winien cechować charakter całościowy uwzględniający komponenty biologiczne, psychologiczne i społeczne.

W oparciu o przytoczone wytyczne i przesłanki, Program zakłada kompleksowe i pełne podejście do działań realizowanych w powiecie żywieckim na rzecz osób z niepełnosprawnością.

I Cel strategiczny

Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu wiedzy oraz świadomości społeczności lokalnej na temat osób niepełnosprawnych, ich praw, potrzeb, możliwości i wkładu w życie społeczne.

Przedsięwzięcia:

1. Zachęcanie środków masowego przekazu do przedstawiania pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych i konsultowanie się w tej sprawie z ich organizacjami.
2. Zachęcanie zakładów pracy sektora prywatnego do uwzględnienia zagadnień niepełnosprawności we wszystkich aspektach swej działalności.
3. Inicjowanie, promowanie i wspieranie programów, nastawionych na podniesienie poziomu świadomości osób niepełnosprawnych, co do tkwiących w nich możliwości i przysługujących im praw.
4. Edukacja społeczna od najmłodszych lat, mająca na celu rozbudzanie świadomości dotyczącej problemu niepełnosprawności oraz przełamywanie barier społecznych, związanych z niepełnosprawnością.

Działania:

- a) wydawanie broszur, poradników, informatorów, publikacji dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- b) współpraca z lokalnymi oraz regionalnymi środkami masowego przekazu,
- c) organizacja imprez, spotkań, i innych działań o charakterze integracyjnym,
- d) organizacja zajęć integracyjnych dla dzieci niepełnosprawnych i ich sprawnych rówieśników w przedszkolach i szkołach masowych,
- e) promowanie i prezentacja twórczości artystycznej, kulturalnej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez organizację wystaw, kiermaszy, festiwali, konkursów,
- f) wspieranie aktywności i samoorganizacji środowiska osób niepełnosprawnych,
- g) współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu żywieckiego,

- h) rozpowszechnianie informacji oraz umożliwienie korzystania z pomocy i wsparcia asystenta osoby niepełnosprawnej,
- i) tworzenie elektronicznej bazy danych umożliwiającej pozyskiwanie informacji o osobach niepełnosprawnych z terenu powiatu żywieckiego i ich potrzebach.
- j) dostosowanie stron internetowych instytucji i organizacji do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- k) utworzenie strony internetowej o tematyce informacyjnej związanej z kwestiami niepełnosprawności,
- l) utworzenie bazy wolontariatu z terenu powiatu żywieckiego.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Placówki oświatowe
 Placówki kulturalne
 Lokalne media
 Kościoły i inne związki wyznaniowe

II Cel strategiczny

Kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnością oraz promowanie działań integracyjnych.

Przedsięwzięcia:

1. Promowanie idei integracji.
2. Poszerzanie wiedzy na temat problemu niepełnosprawności.
3. Podejmowanie działań sprzyjających eliminowaniu stereotypów i uprzedzeń na temat osób z niepełnosprawnością i wynikających z nich zachowań dyskryminacyjnych i przemocowych.
4. Promowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnością.

Działania:

- a) wydawanie broszur, poradników, informatorów, publikacji przybliżających problem niepełnosprawności społeczności lokalnej,
- b) organizacja imprez, spotkań, i innych działań o charakterze integracyjnym,
- c) promowanie wszelkich inicjatyw skierowanych na integrację osób z niepełnosprawnością ze środowiskiem lokalnym,
- d) organizowanie kampanii społecznych umożliwiających poszerzenie wiedzy mieszkańców powiatu na temat problemu niepełnosprawności,
- e) prezentacja i promocja dobrych praktyk w obszarze działań zmierzających do eliminacji dyskryminacji i wykluczenia z życia społecznego osób z niepełnosprawnością,
- f) współpraca instytucji samorządowych, organizacji pozarządowych, środowisk osób niepełnosprawnych z mediami lokalnymi i regionalnymi.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe

Placówki oświatowe
Placówki kulturalne
Lokalne media
Kościoły i inne związki wyznaniowe
Przedstawiciele środowiska osób niepełnosprawnych
Organizacje pracodawców
Powiatowy Urząd Pracy
Mieszkańcy powiatu żywieckiego

III Cel strategiczny

Zapewnienie profesjonalnego leczenia oraz kompleksowej rehabilitacji osobom niepełnosprawnym, aby mogły one osiągnąć i utrzymywać optymalny poziom funkcjonowania i niezależności.

Przedsięwzięcia:

1. Zapobieganie, redukcja lub eliminacja czynników powodujących niepełnosprawność.
2. Zapewnienie równego dostępu do kompleksowej rehabilitacji i terapii wszystkim osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu żywieckiego.
3. Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w rodzinach, w których pojawił się lub już istnieje problem niepełnosprawności.
4. Rozszerzanie oferty usług rehabilitacyjnych oraz stałe podnoszenie ich jakości.
5. Rozwinięcie instytucjonalnego, dziennego oraz całodobowego wsparcia osób niepełnosprawnych.

Działania:

- a) tworzenie programów oświaty zdrowotnej promujących zdrowy styl życia, wskazywanie i uczulanie na zachowania i sytuacje mogące spowodować niepełnosprawność,
- b) ułatwienie dostępu do specjalistów oraz specjalistycznych placówek medycznych,
- c) rozwijanie i doskonalenie systemu wczesnego wykrywania zaburzeń w rozwoju niemowląt,
- d) organizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności oraz podejmowanie działań profilaktycznych u dzieci podwyższonego ryzyka,
- e) badanie sytuacji życiowej oraz potrzeb rodzin z osobami niepełnosprawnymi,
- f) wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych i organizacji pozarządowych organizujących różnorodne formy terapii w środowisku lokalnym osób niepełnosprawnych np. świetlice terapeutyczne, ośrodki dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych, grupy wsparcia, itp.
- g) organizacja szkoleń specjalistycznych z zakresu nowoczesnych metod rehabilitacji i terapii osób niepełnosprawnych,
- h) organizowanie nowych i wspieranie już istniejących form kompleksowej rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, środowiskowe domy samopomocy, domy dziennego wsparcia, ośrodki wsparcia),
- i) organizowanie i wspieranie form rehabilitacji medycznej dla osób niepełnosprawnych (ośrodki rehabilitacyjne, oddziały lub punkty rehabilitacyjne, rehabilitacja w domu pacjenta i inne),
- j) stwarzanie możliwości uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- k) umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostęp do darmowych usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania,

- l) likwidowanie barier architektonicznych w budynkach służących rehabilitacji i leczeniu osób niepełnosprawnych,
- m) organizacja dowozu osób niepełnosprawnych do miejsc rehabilitacji,
- n) pomoc w zaopatrzeniu osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, środki pomocnicze oraz przedmioty ortopedyczne opłacane w ramach ubezpieczenia zdrowotnego przez NFZ,
- o) organizowanie wsparcia merytorycznego oraz psychologicznego rodzinom lub opiekunom osób niepełnosprawnych,
- p) utworzenie domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Placówki zdrowotne publiczne i niepubliczne

IV Cel strategiczny

Inicjowanie programów i działań zmierzających do udostępnienia osobom niepełnosprawnym otoczenia fizycznego i ułatwanie dostępu do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej.

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie działań zmierzających do usuwania przeszkód utrudniających uczestnictwo i poruszanie się w otoczeniu fizycznym osobom niepełnosprawnym.
2. Zapewnianie dostępu do informacji i publikacji różnym grupom osób niepełnosprawnych.
3. Rozpowszechnianie informacji na temat dostępnych programów i form pomocy dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin, profesjonalistów z tej dziedziny na terenie powiatu.

Działania:

- a) likwidacja barier architektonicznych w mieszkaniach osób niepełnosprawnych, obiektach użyteczności publicznej, placówkach oświatowych i zdrowotnych, na ulicach, w zakładach pracy i innych miejscach środowiska zewnętrznego,
- b) dostosowanie środków komunikacji miejskiej i innych środków transportu,
- c) rozpowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania dofinansowania w zależności od potrzeb osób niepełnosprawnych w ramach realizowanych aktualnie programów, np. dofinansowanie do sprzętu elektronicznego, dofinansowanie do wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym oraz jego ewentualnej naprawy, dofinansowanie do nowoczesnych protez, dofinansowanie do prawa jazdy, dofinansowanie do dostosowania samochodu dla potrzeb osoby niepełnosprawnej i innych dostępnych form wsparcia i dofinansowań,
- d) ułatwanie dostępu do informacji i publikacji osobom o słabym wzroku np. wydawnictwa i publikacje drukowane dużą czcionką lub w alfabecie Braille'a, taśmoteki i inne odpowiednie urządzenia,
- e) korzystanie z odpowiednich technologii celem ułatwienia dostępu do informacji słownej osobom o słabym słuchu lub mającym trudności z rozumieniem,

- f) organizacja szkoleń dla tłumaczy języka migowego, którzy mogliby świadczyć usługi ułatwiające porozumiewanie się pomiędzy osobami niesłyszącymi i innymi ludźmi,
- g) wydawanie broszur, poradników, informatorów, publikacji dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością,
- h) współpraca z lokalnymi oraz regionalnymi środkami masowego przekazu,
- i) realizacja programów w zakresie specjalistycznego wsparcia: socjalnego, psychologicznego, doradztwa zawodowego i prawnego, pokrywania kosztów szkoleń mających na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu,
- j) dostosowanie stron internetowych instytucji publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością i stała ich aktualizacja.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Lokalne i regionalne media

V Cel strategiczny

Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji podstawowej, średniej i wyższej, o charakterze integracyjnym, dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych.

Przedsięwzięcia:

1. Organizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od momentu stwierdzenia niepełnosprawności.
2. Propagowanie nauczania integracyjnego i programów działań w otwartym środowisku.
3. Stałe doskonalenie istniejących oraz tworzenie nowych placówek edukacji osób niepełnosprawnych.
4. Wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się organizacją kształcenia osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach.
5. Wspieranie nauczycieli i placówek organizujących kształcenie uczniów niepełnosprawnych poprzez dostarczanie wartościowych materiałów dydaktycznych oraz prowadzenie systematycznych szkoleń.
6. Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do umożliwienia kształcenia w placówkach oświatowych dzieciom i młodzieży głęboko upośledzonym umysłowo oraz ze sprzężonymi niepełnosprawnościami.
7. Podejmowanie różnorodnych działań edukacyjnych podnoszących umiejętności zawodowe osób niepełnosprawnych.
8. Wspieranie i propagowanie działań służących zwiększeniu dostępności osobom niepełnosprawnym do kształcenia wyższego.
9. Poszerzanie oferty edukacyjnej dla różnych grup osób niepełnosprawnych, w tym niewidomych i niesłyszących.
10. Umożliwienie kształcenia ustawicznego dorosłym osobom z niepełnosprawnością.

Działania:

- a) inicjowanie, organizowanie i wspieranie placówek prowadzących wczesne wspomaganie rozwoju dzieci od momentu stwierdzenia niepełnosprawności,
- b) organizowanie przedszkoli i szkół integracyjnych,
- c) wyposażanie placówek edukacyjnych w pomoce dydaktyczne wspomagające kształcenie osób niepełnosprawnych,

- d) modernizacja, zwiększanie i przystosowywanie infrastruktury służącej kształceniu osób niepełnosprawnych,
- e) likwidacja barier architektonicznych w placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszanie się i komunikowanie,
- f) organizacja specjalistycznych szkoleń dla nauczycieli kształcących osoby niepełnosprawne,
- g) organizacja dowozu do placówek oświatowych uczniom niepełnosprawnym,
- h) organizacja kursów, szkoleń, doskonalenia zawodowego dla osób niepełnosprawnych,
- i) zorganizowanie na terenie powiatu różnych form kształcenia osobom niewidomym i niesłyszącym,
- j) propagowanie i wspieranie doksztalcenia na odległość osobom niepełnosprawnym,
- k) organizowanie doradztwa szkolnego i zawodowego,
- l) stworzenie możliwości kształcenia na poziomie zawodowym i średnim osób z niepełnosprawnością, oraz kształcenia ustawicznego,
- m) rozpowszechnianie informacji na temat możliwości korzystania z różnorodnych programów mających na celu wspieranie kształcenia i rozwoju osób niepełnosprawnych (np. dofinansowanie kosztów nauki, programy: celowe PFRON, programy unijne systemowe i konkursowe, rządowe).
- n) rozpowszechnianie informacji o możliwości korzystania z usług asystenta osoby niepełnosprawnej na uczelniach wyższych.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Placówki oświatowe publiczne i niepubliczne
 Poradnie Psychologiczno -Pedagogiczne

VI Cel strategiczny

Poprawa warunków sprzyjających wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zatrudnienia.

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie i wspieranie kampanii nastawionych na podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej, aby zmienić negatywne postawy i uprzedzenia wobec niepełnosprawnych pracowników.
2. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy, w zakładach pracy chronionej, zakładach aktywności zawodowej lub w inny wspomagany sposób.
3. Promowanie elastycznych i alternatywnych form zatrudniania osób niepełnosprawnych.
4. Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
5. Promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez informowanie pracodawców o korzyściach płynących z zatrudniania osób z niepełnosprawnością.

Działania:

- a) publikacje prezentujące dobre praktyki w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, informatory dotyczące zatrudnienia, w tym obowiązki i przywileje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne,

- b) stworzenie bazy informacyjnej dla pracodawców i osób niepełnosprawnych poszukujących pracy na temat dostępnych ofert pracy oraz stworzenie systemu informacji o sytuacji na rynku pracy i możliwościach zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- c) upowszechnianie programów na rzecz aktywizacji zawodowej młodzieży niepełnosprawnej,
- d) wspieranie tworzenia Klubów Integracji Społecznej i Centrum Integracji Społecznej,
- e) wspieranie różnorodnych form zdobywania doświadczeń na rynku pracy,
- f) przystosowywanie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych,
- g) wprowadzanie i promowanie elastycznych i alternatywnych form zatrudniania dla osób z niepełnosprawnością: w tym telepraca, praca w niepełnym wymiarze czasu, prowadzenie własnej działalności gospodarczej, tworzenie spółdzielni socjalnych przez osoby niepełnosprawne,
- h) promowanie idei i wspieranie działań zmierzających do samozatrudnienia osób niepełnosprawnych, przy wykorzystaniu dofinansowania do otwarcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- i) poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa oraz pośrednictwo pracy,
- j) organizacja szkoleń, kursów, warsztatów podnoszących kompetencje osób niepełnosprawnych oraz ich konkurencyjność na rynku pracy,
- k) realizacja programów w zakresie specjalistycznego wsparcia: socjalnego, psychologicznego, doradztwa zawodowego i prawnego, pokrywania kosztów szkoleń mających na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych,
- l) umożliwienie i organizacja odbycia praktyk, staży, szkoleń u potencjalnych pracodawców,
- m) przygotowywanie osób niepełnosprawnych w kierunku umiejętności autoprezentacji i aktywnego poszukiwania pracy,
- n) zatrudnienie wspierające, m.in. przy wykorzystaniu trenera pracy i opiekuna stażu,
- o) rozpowszechnienie informacji o dostępnych formach pomocy w utrzymaniu aktywności zawodowej przez osoby niepełnosprawne, poprzez zapewnienie opieki nad osobą zależną (m.in. dofinansowanie do żłobków, przedszkoli),
- k) tworzenie nowych oraz wspieranie istniejących form rehabilitacji i aktywizacji zawodowej (ZAZ, WTZ i in.)

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Organizacje pracodawców
 Powiatowy Urząd Pracy

VII Cel strategiczny

Zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych na równych prawach.

Przedsięwzięcia:

1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do ośrodków kultury i usług z nią związanych, takich jak teatry, kina, muzea i biblioteki.

2. Tworzenie i wspieranie projektów dotyczących rozwijania dostępności i uczestnictwa osób niepełnosprawnych w sporcie i rekreacji.
3. Wspomaganie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w krajowych i międzynarodowych imprezach sportowych.
4. Podnoszenie jakości bazy turystycznej dostępnej osobom niepełnosprawnym.
5. Informowanie osób niepełnosprawnych o możliwościach uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych na terenie powiatu, kraju i za granicą.
6. Wspieranie inicjatyw zagospodarowujących wolny czas osobom niepełnosprawnym.
7. Promowanie talentów i twórczości osób niepełnosprawnych.
8. Wspieranie stałego dokształcania i podnoszenia kwalifikacji personelu tworzącego i realizującego programy kulturalne, rekreacyjne i sportowe dla osób niepełnosprawnych.
9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi realizującymi programy kulturalne, rekreacyjne i sportowe dla osób niepełnosprawnych.

Działania:

- a) likwidacja barier w poruszaniu się i komunikowaniu w ośrodkach kultury, rekreacji i sportu,
- b) organizowanie specjalnych form rekreacji i sportu i kultury,
- c) modernizacja, zwiększanie i przystosowywanie infrastruktury umożliwiającej osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
- d) wspieranie i organizacja kursów i szkoleń dla instruktorów i trenerów,
- e) organizacja wystaw, konkursów, plenerów, targów, kiermaszy, festiwali promujących twórczość osób niepełnosprawnych,
- f) rozwój i wykorzystanie specjalnych urządzeń technicznych, aby udostępnić osobom niepełnosprawnym takie formy kultury jak literatura, film i teatr,
- g) wydawanie folderów, informatorów, broszur dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością,
- h) angażowanie mediów lokalnych i regionalnych w promowanie imprez o charakterze integracyjnym.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
Gminy powiatu żywieckiego
Organizacje pozarządowe
Ośrodki kulturalne, sportowe, rekreacyjne, turystyczne
Media lokalne i regionalne

VIII Cel strategiczny

Wzmocnienie i zintegrowanie podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie wzajemnej współpracy samorządów lokalnych, ich instytucji, organizacji pozarządowych oraz środowiska osób niepełnosprawnych.
2. Podejmowanie działań w kierunku wzrostu kwalifikacji i doskonalenia wiedzy osób pracujących na co dzień lub opiekujących się osobami niepełnosprawnymi.

Działania:

- a) współpraca i wymiana doświadczeń w zakresie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych pomiędzy samorządami lokalnymi a organizacjami pozarządowymi, wspólne planowanie - konferencje, spotkania i różnego rodzaju imprez,
- b) wspólne aplikowanie projektów dotyczących osób niepełnosprawnych do funduszy zewnętrznych, m.in. do funduszy Unii Europejskiej,
- c) prezentacja i promocja modelowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych w celu wdrażania podobnych inicjatyw na terenach powiatu żywieckiego,
- d) inicjowanie i wspieranie organizatorów szkoleń w obszarze problematyki niepełnosprawności dla szerokiego kręgu specjalistów i innych osób pracujących lub opiekujących się osobami niepełnosprawnymi,
- e) wspomaganie finansowe i merytoryczne organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- f) utworzenie bazy wolontariatu z terenu powiatu żywieckiego,
- g) zawiązywanie partnerstwa pomiędzy instytucjami powiatowymi a gminnymi.

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
Gminy powiatu żywieckiego
Organizacje pozarządowe
Poradnie Psychologiczno Pedagogiczne
Placówki oświatowe i zdrowotne publiczne i niepubliczne
Przedstawiciele środowiska osób niepełnosprawnych

IX Cel strategiczny

Stale monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego oraz podejmowanie działań wyrównujących różnice pomiędzy gminami powiatu w dostępie do różnych form pomocy osobom niepełnosprawnym.

Przedsięwzięcia:

1. Zintegrowanie działań instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych w celu monitorowania sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu.
2. Stworzenie bazy danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych.

Działania:

- a) prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych,

- b) inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami dysponującymi danymi dotyczącymi problematyki osób niepełnosprawnych,
- c) opracowanie we współpracy z samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi systemu zbierania danych z zakresu niepełnosprawności,
- d) zbieranie i publikowanie kompleksowych informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- e) utworzenie elektronicznego systemu pozyskiwania informacji o osobach niepełnosprawnych z terenu powiatu żywieckiego-baza danych
- f) podejmowanie działań w kierunku szybkiego przepływu informacji pomiędzy samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych a osobami z niepełnosprawnością,
- g) inicjowanie i wspieranie kompleksowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych w gminach o małej aktywności w tym zakresie,

Realizatorzy:

Powiat żywiecki
 Gminy powiatu żywieckiego
 Organizacje pozarządowe
 Instytucje dysponujące danymi dotyczącymi osób niepełnosprawnych.

5. Finansowanie programu

Środki przeznaczone na realizację *Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020*, będą pozyskiwane z różnych źródeł i uzależnione od rodzaju zadania oraz możliwości finansowych.

Głównymi źródłami finansowania będą środki z:

- Budżet Województwa Śląskiego
- Budżet Powiatu Żywieckiego
- Budżety Gmin Powiatu Żywieckiego
- Środki organizacji pozarządowych
- Środki unijne
- Środki PFRON

6. Przewidywane efekty realizowanego programu

Biorąc pod uwagę założone cele, efektami realizacji *Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Powiecie Żywieckim na lata 2015-2020*, głównie będą:

1. Podniesienie poziomu wiedzy oraz rozbudzenie świadomości społeczności lokalnej na temat osób niepełnosprawnych, ich praw, potrzeb, możliwości i wkładu w życie społeczne.
2. Wzrost pozytywnych zachowań wobec osób z niepełnosprawnością oraz działań integracyjnych.
3. Zapewnienie profesjonalnego leczenia oraz kompleksowej rehabilitacji osobom niepełnosprawnym.
4. Wzrost liczby realizowanych programów i działań zmierzających do udostępnienia osobom niepełnosprawnym otoczenia fizycznego i ułatwiania dostępu do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej.
5. Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji podstawowej, gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej i wyższej, o charakterze integracyjnym, dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych.

6. Poprawa warunków sprzyjających wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zatrudnienia.
7. Zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym możliwości uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych na równych prawach.
8. Wzmocnienie i zintegrowanie podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego.
9. Diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu żywieckiego oraz zwiększenie intensywności działań wyrównujących różnice pomiędzy gminami powiatu w dostępie do różnych form pomocy osobom z niepełnosprawnością.

7. Monitoring i ewaluacja

Ewaluacja i monitorowanie programu będzie prowadzone przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żywcu, na podstawie zebranych informacji z jednostek uczestniczących w jego realizacji. Ewaluacja i monitoring będą podstawą do sporządzenia oceny efektów realizacji założeń ujętych w programie. Wskaźniki osiągnięcia zmierzonych celów będą mierzone w okresach rocznych i przedstawione Radzie Powiatu Żywieckiego w formie sprawozdania z realizacji programu oraz udostępnione do ogólnej wiadomości.